

Ulkoasiainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle diplomaattisten edustustojen, konsuliedustustojen tai kansainvälisissä hallitustenvälisissä järjestöissä toimivien edustustojen työntekijöiden perheenjäsenten ansiotyöstä Namibian kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle diplomaattisten edustustojen, konsuliedustustojen tai kansainvälisissä hallitustenvälisissä järjestöissä toimivien edustustojen työntekijöiden perheenjäsenten ansiotyöstä Namibian kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi (HE 12/2022 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Katja Fokin, ulkoministeriö

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Suomen ja Namibian välisen sopimuksen diplomaattisten edustustojen, konsuliedustustojen tai kansainvälisissä hallitustenvälisissä järjestöissä toimivien edustustojen työntekijöiden perheenjäsenten ansiotyöstä sekä lain sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Useissa maissa edustustojen henkilökunnan puolisoiden työskentely on periaatteessa mahdollista, mutta työllistymisen edellytyksenä on diplomaattistatuksesta ja immunitetista luopuminen, ellei työnteon ehdoista tehdä erillistä sopimusta hallitusten välillä. Edellä tarkoitetuissa perhe- ja puolisosopimuksissa säännellään tarkemmin työtä koskevia edellytyksiä, lupamenettelyä ja työtä tekevän perheenjäsenen asemaa. Sopimusten perusteella tehtävän ansiotyön osalta perheenjäsenet ovat vastaanottajavaltion vero- ja sosiaaliturvajärjestelmien alaisia. Työntekoon sovelletaan vastaanottajavaltion kansallista lainsäädäntöä.

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2022 vp

Niillä työtä tekeillä perheenjäsenillä ja puolisoilla, joiden työntekoon Suomessa sovelletaan perhe- ja puolisosopimusta, on oikeus työntekijän oleskelulupaan ilman saatavuusharkintaa. Kyse on kuitenkin vain rajallisesta määrästä henkilöitä.

Suomen ja Namibian välinen sopimus tulee voimaan toiseksi seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun jälkimmäinen ilmoitus sopimuksen voimaantulon edellyttämien sisäisten menettelyjen päättämisestä on otettu vastaan. Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kuin sopimus tulee voimaan.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Kahdenvälisillä sopimuksilla diplomaattisen edustuston, konsuliedustuston sekä kansainvälisessä järjestössä toimivan edustuston henkilöstön perheenjäsenten ansiotyön tekemisestä (perhe- ja puolisosopimus) on tarkoitus helpottaa puolisoitten ja perheenjäsenten työskentelyä asemamaassa ja mahdollistaa työskentely ilman, että heidän tarvitsee luopua diplomaattistatuksestaan niissä tapauksissa, joissa diplomaattistatuksesta luopuminen vastaanottajavaltion noudattaman käytännön mukaan muutoin olisi työskentelyn edellytyksenä. Yleisesti katsotaan, että diplomaattisia suhteita koskeva Wienin yleissopimus (SopS 3 ja 4/1970) ei estä diplomaatin tai muun lähetetyn virkamiehen perheenjäsenen työskentelyä asemamaassa, mutta joissakin valtioissa työskentelyn edellytyksenä on niin sanotun perhe- ja puolisosopimuksen tekeminen, jossa säännellään tarkemmin työtä koskevista edellytyksistä, lupamenettelyistä ja työtä tekevän perheenjäsenen asemasta. Sopimusten perusteella tehtävän ansiotyön osalta perheenjäsenet ovat vastaanottajavaltion vero- ja sosiaaliturvajärjestelmien alaisia. Työntekoon sovelletaan vastaanottajavaltion kansallista lainsäädäntöä.

(2) Suomella on voimassa perhe- ja puolisosopimus Kanadan (SopS 12/1989), Ison-Britannian (SopS 24/1990), Amerikan Yhdysvaltojen (SopS 13/1996), Unkarin (SopS 20/2003), Chilen (SopS 85/2005), Serbian (SopS 30 ja 31/2016), Vietnamin (SopS 34 ja 35/2016), Israelin (SopS 40 ja 41/2016), Argentiinan (SopS 56 ja 57/2016), Etelä-Afrikan (SopS 2 ja 3/2018), Kolumbian (SopS 8 ja 9/2019), Perun (SopS 10 ja 11/2019), Intian (SopS 13 ja 14/2019) ja Brasilian (SopS 16 ja 17/2019) kanssa. Sopimusmääräyksissä on sopimuskohtaisia eroja esimerkiksi liittyen sopimuksen piiriin kuuluvien perheenjäsenten määritelmään, mutta pääpiirteissään sopimukset ovat yhteneväisiä. Sopimukset on tehty vastavuoroisuuden perusteella yleisen luvan antamiseksi edustuston henkilöstön perheenjäsenille, jotta he voisivat tehdä ansiotyötä vastaanottajavaltiossa. Suomessa tämä tarkoittaa sitä, että Maahanmuuttovirasto myöntää perheenjäsenelle hakemuksesta työn vastaanottamiseksi tarvittavan luvan ilman saatavuusharkintaa. Kyse on käytännössä hyvin rajallisesta määrästä henkilöitä.

(3) Ulkoasiainvaliokunnan saaman selvityksen mukaan uusien perhe- ja puolisosopimusten tekemiselle on edelleen tarvetta. Useissa maissa edustustojen henkilökunnan puolisoitten työskentely on periaatteessa mahdollista, mutta työllistymisen edellytyksenä on diplomaattistatuksesta ja immunitetista luopuminen, ellei sopimusta tehdä. Valiokunta pitää perusteltuna, että ulkoministeriö on pyrkinyt vaikuttamaan ulkomaanedustustossa työskentelevien puolisoitten työllistymi-

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2022 vp

seen. Perhe- ja puolisosopimusten tekeminen edistää osaltaan myös tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain tavoitteiden toteutumista. Puolison työskentelymahdollisuus ulkomaankierroksen aikana vaikuttaa merkittävästi virkamiesten edellytyksiin siirtyä ulkomaanedustukseen. Perhe- ja puolisosopimusten tekeminen on tehokas tapa edistää puolisoiden työllistymismahdollisuuksia asemamaassa. Sopimuksilla on merkitystä myös yksilön oikeussuojan kannalta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan täydellistä luopumista diplomaattituksesta ei pidetä suositeltavana edustuston henkilöstön puolisoiden työllistymisen mahdollistamiseksi.

(4) Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että Suomessa työskentelevien diplomaattien perheenjäsenten työskentelymahdollisuuksia koskevien vaikutusten lisäksi perhe- ja puolisosopimusten arvioidaan vähentävän asiaan liittyvien viranomaisten (ulkoministeriö, työ- ja elinkeinotoimistot, Maahanmuuttovirasto) neuvonta- ja selvitystyötä. Sopimusmaiden kohdalla saatavuusharkinnan poistumisen arvioidaan vähentävän viranomaisten työtä ja sujuvoittavan lupakäsittelyä. Toisaalta sopimusten arvioidaan helpottavan Suomen ulkomailla olevien edustustojen henkilöstön tarvetta selvittää yksittäistapauksissa työn edellytyksiä.

(5) Ulkoasiainvaliokunnan saaman selvityksen mukaan perhe- ja puolisosopimukset vaikuttavat yksittäisten henkilöiden työllistymiseen Suomessa ja/tai sopimusvaltiossa. Voimassa olevia sopimuksia on sovellettu 1990-luvulta lähtien muutamaan kymmeneen Suomessa työtä tekevään henkilöön.

(6) Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa mietinnöstä ilmenevin kannanotoin hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ulkoasiainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 12/2022 vp tarkoitetun sopimuksen.

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 12/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2022 vp

Helsingissä 23.3.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Erkki Tuomioja sd

jäsen Inka Hopsu vihr

jäsen Kimmo Kiljunen sd

jäsen Johannes Koskinen sd

jäsen Jouni Ovaska kesk

jäsen Tom Packalén ps

jäsen Jaana Pelkonen kok

jäsen Kristiina Salonen sd

jäsen Jussi Saramo vas

jäsen Ville Tavio ps

jäsen Elina Valtonen kok

jäsen Anu Vehviläinen kesk

jäsen Anne-Mari Virolainen kok

varajäsen Toimi Kankaanniemi ps

varajäsen Sakari Puisto ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jonna Laurmaa